

Jelka HUDOKLIN
Suzana SIMIČ
Tomaž SLAK

Arheološki park Situla – od prve ideje do končnih odločitev

Novo mesto, ki v mednarodnem okolju slovi po številnih pomembnih prazgodovinskih arheoloških najdbah in je poimenovano tudi »mesto situl«, zadnjih petnajst let vodi dejavnosti za vzpostavitev arheološkega parka na Marofu, ki je načrtovan kot mestni park s širokim spektrom prezentacij arheološke dediščine. Z ureditvijo arheološkega parka Situla bo v Novem mestu, ki danes nima nobenega mestnega parka in ima le malo ureditev za prosti čas, povečana kakovost bivanja, obenem pa bo mesto dobilo priložnost za preboj na področju turistične ponudbe in predvsem prepoznavnost v širšem evropskem prostoru. Območje, ki je namenjeno parku, ima že od nekdaj posebno mesto v mentalni in vidni podobi mesta. Poleg dragocenih arheoloških najdb, ki pričajo o posebni vlogi Novega mesta v zgodovini, je ob koncu devetnajstega stoletja to območje dodatno obeležil mogočen Kettejev drevored, zasajen vzdolž nekdanje mestne vpadnice, ki je danes pomembno mestno sprehajališče. Zaradi dolgoletnih prizadevanj stroke za preprečitev pozidave je to območje vse do danes ostalo nepozidano in je poleg mestnih gozdov ena redkih večjih sklenjenih zelenih površin na obrobju jedra Novega mesta. V prispevku so prikazane dejavnosti za ureditev parka od prve ideje,

začrtane v urbanistični zasnovi Novega mesta v letu 2004 in poznejših usmeritvah v prostorskih aktih, do preveritve različic dostopne ceste in do idejne zasnove ureditve parka. Projekt je bil že pred leti uvrščen med prednostne projekte v regiji. Njegovo pripravo spremlja raznovrstna komunikacija z javnostjo, ki je že doslej vključevala strokovne članke, urbani sprehod in okroglo mizo v organizaciji strokovnih društev ter s temi dogodki povezane javne objave. Pomemben korak v razmislekih o možnostih za ureditev parka je bila študentska delavnica, v kateri so sodelovali študenti arhitekture, krajinske arhitekture in oblikovanja. Načrtovanje arheološkega parka je zaradi združevanja turističnih programov in vsebin mestnega parka kompleksna naloga, ki se v zadnjem času ne omejuje več samo na prostorsko načrtovalske in oblikovalske rešitve, ampak se vse bolj usmerja v raziskovanje organizacijskih in upravljaljskih vidikov vzpostavitve in delovanja parka.

Ključne besede: arheološki park, Novo mesto, situla, stara železna doba, arhitektura, krajinska arhitektura, prostorsko načrtovanje

1 Uvod

Novo mesto v mednarodnem okolju slovi po številnih pomembnih prazgodovinskih arheoloških najdbah. Prvi zametki mesta so nastali v južnem delu Marofa, kjer so še vidni ostanki gradišča, v osrednjem delu pa so bile na Kapiteljski njivi pod vodstvom dveh najvidnejših slovenskih arheologov, Toneta Kneza, nekdanjega kustosa Dolenjskega muzeja, in v zadnjih desetletjih Boruta Križa, odkrite izjemne arheološke najdbe, zaradi katerih je Novo mesto postalo v arheoloških krogih eno najpomembnejših mest na svetu (Križ, 2012). Gre za najdbe iz poznega obdobja starejše železne dobe, obdobja, v katerem je bilo Novo mesto izjemno močno, o čemer pričča bogato najdišče na Kapiteljski njivi na Marofu. Tukaj je med 8. in 4. stoletjem pr. n. št. obstajala halštatska kultura z izjemno kakovostno situlsko umetnostjo. Našli so kar devet situl, kar je skoraj četrtnina vseh doslej znanih, ki so nastale na tem območju. Da bi opredelili in poudarili to, kar je v Novem

mestu prepoznano kot izjemno v svetovnem merilu ter bi lahko mesto opredelilo kot ciljno turistično in arheološko destinacijo in mu dodalo močnejšo prepoznavnost, je bilo mesto že leta 2006 razglašeno za »mesto situl« (Križ, 2012). Od takrat se s tem nazivom tudi oglašuje v turističnih vodnikih in drugih promocijskih gradivih.

Za urbano strukturo Novega mesta je značilna prilagojenost razgibani naravni zgradbi, ki jo določa meandrast tok reke Krke med griči, ki so večinoma ostali nepozidani. Najprej zaradi težavnih razmer za gradnjo, v zadnjih desetletjih, ko so se povečevali pritiski za gradnjo na tej izjemno privlačni lokaciji, pa zaradi prizadevanj stroke v smeri ohranjanja teh prepoznavnih prvin. Marof ima med mestnimi griči še prav posebno mesto v podobi Novega mesta, delno zaradi prazgodovinskega

Slika 1: Panoramski pogled na Marof, pod katerim leži staro mestno jedro na okljuku reke Krke (vir: Urbanistični načrt Novo mesto, 2016).

gradišča in grobišča ter delno zaradi velikih dimenzij (okoli 30 ha) in izpostavljene lege tik ob mestnem jedru. Pomembna prvina podobe Marofa je znamenit Kettejev drevored, ki je bil ob izgradnji Ljubljanske ceste pred več kot stoletjem zasajen vzdolž tedaj opuščene mestne vpadnice v dolžini približno 1,5 km in je danes mestno sprehajališče. Edinstvena lega nad mestnim jedrom in obenem v bližini avtocestnega priključka nudi tudi slikovite panoramske poglede na mesto in njegovo široko zaledje.

2 Prve zamisli o vzpostavitvi arheološkega parka

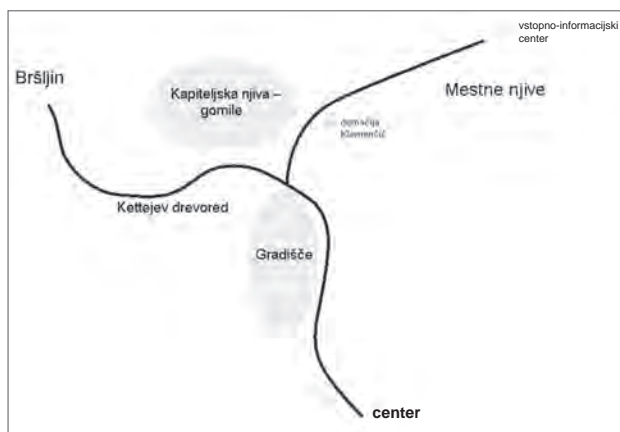
Ob prelomu tisočletja, ko so se pripravljale strokovne podlage za novo generacijo občinskih planskih aktov, je bil v okviru projekta Zeleni sistem Novega mesta (Zeleni sistem Novega mesta, 2004) prvič dan predlog za vzpostavitev arheološkega parka na Marofu. Temeljil je na ugotovitvah o izjemnih in premalo izkoriščenih potencialih bogate zgodovine mesta in o vse očitnejšem pomanjkanju urejenih zelenih površin za prosti čas v mestu, ki kljub zavidljivi ravni gospodarskega razvoja še danes nima nobenega mestnega parka. Te so vodile v zamisel, da se prav v povezavi kulturnih, arheoloških in zgodovinskih vsebin z mestnim parkom kot nujno prvino zelenega sistema mesta lahko obe vsebini nadgradita in skupaj prispevata k povečanju kakovosti bivanja v mestu ter tudi k utrjevanju identitete in povečanju prepoznavnosti Novega mesta v evropskem ali celo svetovnem merilu. Predlog o ureditvi arheološkega parka je že v izhodišču poudaril njegov dvojni pomen oz. vlogo, saj je predvidel sobivanje in funkcionalno povezovanje predstavitev arheoloških ostalin, izobraževanje in nadgraditev turistične ponudbe Novega mesta s parkovnimi ureditvami, namenjenimi preživljanju prostega časa za meščane.

Ob upoštevanju te strokovne podlage je bila leta 2007 v Urbanističnem načrtu Novega mesta načrtovana ureditev te-

matskega parka na Marofu, in sicer kot arheološkega parka z muzejem, parkirišči in drugimi spremljajočimi ureditvami ter rekreativnimi in parkovnimi ureditvami za meščane. Na tej podlagi so bila v Občinskem prostorskem načrtu mestne občine Novo mesto (OPN MONM; Odlok o Občinskem prostorskem načrtu ..., 2009) opredeljena stavbna zemljišča vzhodno od odkritih in pričakovanih najdišč, načrtano pa je bilo tudi obsežno območje parka. V strateškem delu OPN je v zvezi s tem navedeno: »... Novo mesto bo postalo kulturno bolj prepoznavno manjše srednjeevropsko mesto, za kar se bo prednostno pospešil razvoj univerze in odmevnih kulturnih programov, vključno z arheološkim parkom ter razvijala turistična ponudba ... Prostorski razvoj Novega mesta je usmerjen v oblikovanje prepoznavnega mesta v slovenskem in širšem prostoru, predvsem z razvojem univerzitetnega središča ... ter arheološkega parka na Marofu.« Za urejanje parka je bil predpisana priprava priprave občinskega podrobnega prostorskega načrta (OPPN), v okviru katerega naj bi se načrtovali postavitve arheološkega muzeja, gostinski program in podobni javni programi v povezavi z vsebinami arheološkega parka ter parkovne ureditve in ureditve za predstavitev arheoloških ostalin, počivališča, razgledišča, otroška igrišča, sprehajalne in druge tematske poti, opazovalnice in podobno. Zahtevana je bila visoka raven oblikovanja vseh objektov, ureditev in posegov na območju parka, zato je v odloku zapisana obveza za pridobitev celovitih urbanističnih, arhitekturnih in krajinsko-arhitekturnih strokovnih rešitev z javnim natečajem.

Leta 2012 je Dolenjski muzej izdal bogato monografijo Boruta Križa *Odsevi prazgodovine v bronu, Situlska umetnost Novega mesta*, in županu Mestne občine Novo mesto predal pobudo za razglasitev Arheološkega parka Marof. Po nekajletnem odlogu je zamisel o ureditvi parka dobila nov zagon in precej bolj velikopotezen okvir ob pripravi **Regionalnega razvojnega programa** Jugovzhodne Slovenije 2014–2020 (Regionalni razvojni program ..., 2015). Razvojni center Novo mesto je v sodelovanju z ZVKDS OE Novo mesto in Dolenjskim muzejem kot enega od prioritarnih regijskih projektov opredelil projekt Arheološki park Marof Novo mesto in regijska arheološka pot za vključevanje izjemne in prepoznane arheološke dediščine v turistično ponudbo regije z vzpostavitvijo arheološkega parka in tematske regijske poti. S tem je zamisel o arheološkem parku, prvotno zamejena v okvir mesta, dobila svojo regionalno razsežnost in soglasno podporo občin v regiji. Posebej velja poudariti, da je bil arheološki park tokrat prvič opredeljen ne le kot (večfunkcionalna) prostorska ureditev, ampak tudi kot institucija z ustrezno upravljaljsko strukturo in samostojnim financiranjem.

V letu 2013 sta ZVKDS OE Novo mesto in Restavratorski center Ljubljana izdelala **konservatorski načrt** za urejanje arheološkega najdišča in Kettejevega drevoreda, v katerem so

Slika 2: Shema arheološkega parka s konceptom poti (Konservatorski načrt ..., 2013)

Slika 3: (a) okrogla miza na temo arheološkega parka Marof (vir: internet 1); (b) urbani sprehod Jane's Walk 2015 – Gremo na Marof (foto: Jelka Hudoklin)

navedeni že zelo natančni predlogi za umestitev programov v parku ter za obseg in oblike predstavitev gomil, bivališč in različnih arheoloških ostalin. Predlagana je bila tudi shema ureditve interpretacijskega centra s trgovino, večnamenskimi prostori, sanitarijami in gostinskim lokalom. V konservatorskem načrtu je posebej poudarjeno, da je Novo mesto eno od redkih arheoloških najdišč, ki se je v urbani aglomeraciji ohranilo tako rekoč nepozidano in prepoznava vzpostavitev

arheološkega parka kot edino dolgoročno možnost za ohranitev tega najdišča.

Za uveljavitev zamisli o ureditvi parka v širši javnosti sta bila v tem obdobju pomembna dva tematska dogodka, ki sta ju organizirala Društvo krajinskih arhitektov Slovenije ter Društvo arhitektov Dolenjske in Bele krajine. To sta bila okrogla miza (Pravokotna miza – Arheološki park Marof) leta 2014 in urbani sprehod po območju prihodnjega parka (Jane's Walk – Gremo na Marof) leta 2015. Oba dogodka sta bila predstavljena tudi v medijih, kar je zamisel o parku bolj približalo predvsem širši domači publiki oziroma meščanom.

Leta 2014 je ob vzpostavitvi Urbanističnega sveta MO Novo mesto arheološki park Marof postal tudi ena od prioritet mestne občine, ki je takoj naročila izdelavo študije variant dostopne ceste do arheološkega parka (Študija variant dostopne ceste ..., 2014). Že v OPN za MONM je bilo namreč predvideno, da bo glavni dostop na območje arheološkega parka potekal po novi dostopni cesti, ki bi se na severovzhodni strani območja navezala na obstoječe cestno omrežje v bližini priključka na avtocesto. Pozneje se je zaradi zagotavljanja izvedljivosti projekta v fazi usklajevanja projektne predloga za RRP 2014–2020 ponovno razmišljalo o ustreznosti načrtovane dostopne ceste in v širši razpravi se je oblikovalo več različnih predlogov trase. V študiji variant so bile z gradbeno-tehničnega, okoljskega in prostorskega vidika obravnavane štiri variante dostopne ceste. Na tem reliefno zahtevnem območju z že obstoječimi prometnimi vozlišči se je kot najprimernejša izkazala trasa, ki se začne v križišču Andrijaničeve ceste in Ulice Ločna pri tovarni zdravil Krka, predvidenem za preureditev, in se v koridorju obstoječega kolovoza nadaljuje proti območju stavbnih zemljišč v parku.

3 Referenčni okvir, študentska delavnica in razmisleki o promociji

Z razvojem zamisli o ureditvi arheološkega parka je postalo vse očitneje, da prostorski in dediščinski vidik še zdaleč nista edini pomembni področji, ki bosta vplivali na bistvene odločitve glede ureditve parka. Še zlasti je to postalo očitno zaradi namere, da se park ustanovi kot bolj ali manj samostojna institucija in ne le kot parkovna ureditev. Zato se je leta 2016 večina deležnikov oziroma strokovnjakov, ki so dotlej sodelovali pri različnih dejavnostih, povezanih s to temo, udeležila strokovne ekskurzije v arheološka parka Carnuntum v Avstriji in Százhalombatta na Madžarskem. Pogovori s predstavniki uprav obeh parkov so bili odlična priložnost za boljše vpogled v problematiko ustanavljanja, načrtovanja in urejanja, predvsem pa upravljanja arheoloških parkov.

Z razmisleki o upravljanju parka je postajalo vse pomembnejše vprašanje trženja in promocije, kar je, predvsem zaradi večje sporočilnosti v tujih jezikih – vodilo do preimenovanja parka v »Arheološki park Situla«. V tem letu je MO Novo mesto v Novem mestu prvič organizirala Praznik situl kot del prireditev Združenja zgodovinskih mest Slovenije. Dogodek je bil posvečen situlam, izjemnim najdbam, ki pričajo o življenju železnodobnih prebivalcev Novega mesta, in je bil zasnovan predvsem kot turistična zanimivost. V naslednjih letih je preoblikoval v t. i. festival prazgodovinskega življenja in kulinarike.

Obenem je bila leta 2016 izvedena tudi interdisciplinarna študentska delavnica, ki so se je zaradi kompleksnosti problematike udeležili študenti Ljubljanske univerze (Fakulteta za arhitekturo, Biotehniška fakulteta – Oddelek za krajinsko arhitekturo – in Akademija za likovno umetnost in oblikovanje), tako da je sodelovalo približno 60 študentov ter pet mentorjev in asistentov. V interdisciplinarnih ekipah so izdelali pet različnih predlogov ureditve parka, v katerih so bile predstavljenе rešitve krajinskih ureditev, arhitekture, oblikovanja urbane opreme in grafičnega oblikovanja (Arheološki park ..., 2016). Rezultati delavnice so bili objavljeni v brošuri, predlagane rešitve pa so bile predstavljene širši javnosti na razstavi v okviru Praznika situl na Muzejskih vrtovih.

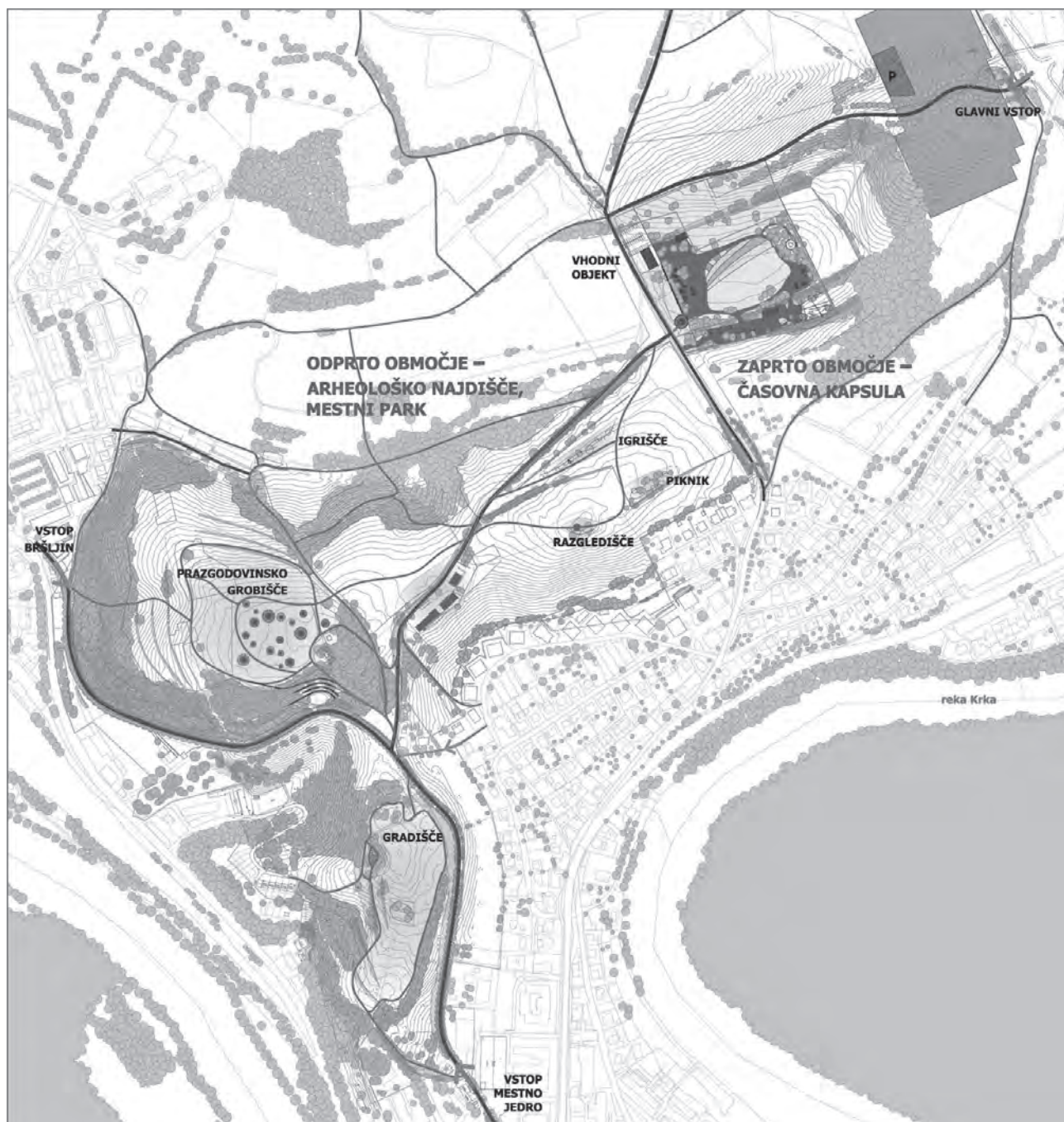
4 Strokovne podlage in sprejemanje odločitev o izvedbi

Na osnovi vseh navedenih gradiv, dejavnosti, razmislekov in sprejetih odločitev, ob upoštevanju informacij in usmeritev, ki so jih poslali arheologi iz Dolenjskega muzeja, ZVKDS, ter izkušenj iz referenčnih primerov in takrat dosegljivih raziskav o trženju arheoloških parkov po svetu je leta 2016 nastal prvi osnutek *idejne zasnove* parka kot arheološkega in mestnega parka v enem. Pripravljen je bil kot strokovna podlaga za pripravo OPPN in je s tem tudi temelj za nadaljnje korake v fazi projektiranja. Dotlej le okvirno in načelno opredeljene rešitve in posamezni programi so bili prvič konkretizirani. Predlagani so bili obseg, ureditev in vsebina interpretacijskega centra, gostinskega lokala, objekta za potrebe vzdrževanja, ureditve za predstavitev in situ in ex situ (gomile, bivališča, pridelovalne površine, živinoreja, delavnice s prikazi obrti idr.), omrežje pešpoti, otroško igrišče, razgledišča in podobne ureditve. V zasnovo so bile poleg vsebin mestnega parka in vsebin arheološkega parka, zanimivih za meščane, (mednarodno) strokovno javnost in obiske šolajoče se mladine, predvidene tudi ureditve, zanimive za turistično ponudbo. Zato je zasnova sledila cilju, da bi bil park privlačen tudi za obisk skupin in družin ter primeren za nekajurne ogledе in udeležbo v različnih dejavnostih.

Ob izdelavi idejne zasnove so soočenja z dejanskimi (fizičnimi, pravnimi, lastniškimi idr.) razmerami na terenu pripeljala do različnih pogledov na nekatere ureditve. Združevanje turistične funkcije parka, ki zahteva ureditev zaprtega dela s plačljivimi ogledi, s funkcijami javno dostopnega mestnega parka se je izkazalo kot trd oreh, saj so se mnenja stroke in naročnika (MONM) precej razhajala, kar je precej odložilo sprejemanje končnih odločitev. Glavna razprava se je zatikala okrog odprtosti ali zaprtosti parka, predvsem glede vzpostavitve zabavišnega dela parka, ki bi bil čim bolj tržno zanimiv in bi sicer lahko zagotavljal finančno vzdržnost, obenem pa bi lahko vodil v razvrednotenje arheoloških najdb in preveliko komercializacijo vsebin. Predmet razprav in preverjanja so bile različne možnosti za umeščanje plačljivih in javno dostopnih vsebin, saj bi izključno plačljiv obisk parka meščanom odvzel pomemben del možnosti za rekreacijo in sprehode v zelenem zaledju mestnega jedra.

Proces se je nadaljeval z naročilom *tržne raziskave*, ki jo je izdelala dr. Andreja Breznik (Breznik, 2017). Raziskava je dala mnenje o ustreznosti rešitev v idejni zasnovi ter usmeritve za prilagoditev nekaterih rešitev v prostorski in vsebinski zasnovi. Poleg tega je na podlagi teoretičnih dognanj in praktičnih izkušenj s področja arheoloških parkov dala konkretne predloge glede organizacije, ureditve in vodenja arheološkega parka. Raziskava je bila izdelana ob predpostavki, da se na Marofu uredi železnodobni park Situla kot osrednja evropska turistična znamenitost za predstavitev starejše železne dobe. Z vidika trženja se je kot zanimiv pokazal predvsem zaprt (ograjen in plačljiv) del parka, kjer bi se uredila t. . časovna kapsula v velikosti približno 4 ha kot serija čim bolj avtentičnih prikazov železnodobnega bivanja, pridelovanja hrane, obdelovanja tal, rokodelstva in podobno. Vzpostavili naj bi konstruirano »resnico« s prikazi avtentičnih vsebin in ureditev, z elementi in deloma značajem zabavišnega parka. V sklepnem delu raziskave so bila dana priporočila za razvoj koncepta, in sicer priprava scenarija za statične prikaze (zgodba, stalne predstavitve), priprava scenarija za dinamične prikaze (občasne dejavnosti, ki jih izvaja osebje). Poudarjena je bila nujnost zagotovitve timskega dela strokovnjakov z različnih področij (arheolog, arhitekt, krajinski arhitekt, urbanist, interpretator/muzejski pedagog, ekonomist tržnik, PR-strokovnjak, turistični delavec).

Leta 2019 je bila glede na priporočila tržne raziskave idejna zasnova ureditve parka dopolnjena, tako da so bile usklajene bistvene odločitve v prostorski zasnovi: coning, vodenje obiskovalcev, soodvisnost odprtega in zaprtega dela, lokacija, obseg, programi in način urejanja obeh delov in označitev v širšem prostoru. V tej fazi oz. rešitvi je območje zaprtega dela umeščeno na območje stavbnih zemljišč, kar pa je ves čas razprave pri naročniku vzbujalo skrb zaradi razmeroma dolgih

Slika 4: Prvi načrt celovite prostorske zasnove arheološkega parka kot strokovna podlaga za nadaljnje korake (vir: Idejna zasnova ..., 2018)

poti oziroma razdalj od območja s časovno kapsulo do arheoloških najdišč (okoli 400 m) in mestnega jedra, v katero si želi po ogledu parka pritegniti obiskovalce in jim ponuditi še ogled muzeja, plovbo po reki Krki, gostinsko ponudbo in podobno.

5 Nadaljevanje procesa ureditve parka oziroma kaj sledi

V naslednjem koraku naročnik – Mestna občina Novo mesto – načrtuje pripravo OPPN za celotno območje parka. Izdelava

tega prostorskega akta bo izhajala iz strokovne podlage (Idejna zasnova ..., 2018), dopolnjene in usklajene v letu 2019, ki bo okvir za izvedbo projektne krajinško-arhitekturnega in arhitekturnega natečaja za ureditev parka s predvidenimi objekti in ureditvami. Izbrana natečajna rešitev bo na koncu osnova za dokončno obliko in rešitve, ki bodo predmet OPPN, ter za nadaljnje projektiranje, pridobivanje dovoljenj in izvedbo.

Pred tem bo treba sprejeti še kar nekaj dokončnih odločitev, ki kljub večletnemu procesu, trudu in sodelovanju številnih deležnikov in širše javnosti še vedno razdvajajo zagovornike

ekonomske vzdržnosti in trženjske naravnosti parka (predvsem naročnik oziroma prihodnji upravljavec) ter zagovornike prostorsko skladnih in zadržanih odprtih ureditev, prilagojenih dediščinskim in muzealskim zahtevam, z nekaj poudarki in manjšim zaprtim interpretacijskim območjem, ki poudarjajo tudi pomen sobivanja z mestnim parkom (prostorski načrtovalci, urbanisti, arheologi).

Odločitve, ki ostajajo v tem trenutku še odprte, so tako predvsem:

- kako (dejansko ali zaznavno) skrajšati poti po arheološkem parku, da obiskovalci ne bi ostali samo v zaprtem delu, ki je zdaj predviden na vzhodni strani razmeroma daleč od najdišč;
- kako urejati odprti del parka in vanj pritegniti čim več obiskovalcev zaprtega dela ter jih motivirati, da bi pot nadaljevali v mestno jedro in se zadržali v Novem mestu ves dan ali tukaj celo prespali;
- kako vključiti v zasnovno obstoječo Klemenčičevo domačijo, da bo ta dopolnjevala parkovni program in da se vsebine ne bodo podvajale;
- kako predvideti optimalno faznost urejanja parka;
- kako razporediti in oblikovati vsebine v zaprtem delu parka in pri tem ohraniti visoko raven kulture, strokovnosti in prostorske skladnosti, da zabavišni značaj in komercializacija ne bosta razvrednotila izjemnih arheoloških vsebin;
- kdo in kako naj upravlja park, da se zagotovita finančna vzdržnost in trajnost, kakšen naj bo upravljavski načrt;
- kako upravljati in tržiti zaprti del parka (časovno kapsulo) ter kako oblikovati različne scenarije interpretacije in dejavnosti, ki izhajajo iz potreb različnih skupin obiskovalcev;
- ali in kam postaviti morebitni razgledni stolp kot dodatni poudarek v prostoru (simbol), ki bi omogočal pogled na celoten park in na širšo panoramo mesta ter bi bil dostopen tudi obiskovalcem zunaj časovne kapsule;
- kako in kje določiti območje morebitne dolgoročne širitve parka oziroma njegovega zaprtega območja.

Te odločitve bodo gotovo ključne pri oblikovanju in končni zasnovi parka. Od njih bo odvisno, ali bo park zaživel, ali bo trajen, ali bo prispeval k oblikovanju identitete Novega mesta in ali bo kakovostno nadgradil prostorsko prepoznavnost mesta dovolj močno, ekvivalentno izjemnosti arheoloških najdb. Ni namreč naključje, da so tukajšnji prebivalci že v železni dobi gradišče in grobišče postavili prav tu, na vzpetini iznad okljuka reke Krke, ter da je bilo takrat Novo mesto zaradi lokacije na zelo pomembni prometni poti izjemno pomembno in bogato, o čemer pričajo najdbe. Želimo si, da bi ureditev parka omogočala občutenje v prostoru, ki bi čim bolj poustvarilo razmere, v katerih so živeli in ustvarjali prebivalci tistega časa.

6 Sklep

Proces urejanja tako velikega in pomembnega območja v Novem mestu morda upravičeno poteka dolgo in z veliko premisleka. Odločitve, ki so že usklajene, in predvsem tiste, ki še niso, so vezane na številne in različne interese in izhodišča. Gre za območje, ki lahko z bogato vsebino postane eden najpomembnejših ciljev oz. privlačnih točk za obiskovalce in turiste ter obenem omogoča tudi vzpostavitev mestnega parka za meščane. Ob tem ne smemo zanemariti izjemnega pomena načrtovanega arheološkega parka Situla za dvig splošne kulturne zavesti v širšem prostoru, za ozaveščanje in izobraževanje, ki ga ima lahko taka ureditev pri vzpostavljanju strpne, široko razgledane laične javnosti, in predvsem pomena, ki ga ima tak projekt za občutek pripadnosti mestu na podlagi identitete z večtisočletno zgodovino in zavedanja, da izhajamo iz skupnih kulturnih izhodišč.

Na koncu je treba poudariti, da v zadnjih nekaj letih opažamo, da se je zamisel o parku »prijela« tudi v širši javnosti. To se kaže tudi v različnih odzivih javnosti in tudi v vse manj agresivnih pritiskih za pozidavo Marofa, kjer so danes kmetijska zemljišča in kjer urbanistična stroka in prostorska dokumentacija že desetletja preprečujeta pozidavo in samovoljo pri poseganju v prostor. Zdaj te omejitve vse bolj sprejema tudi širša javnost, ki razume, da mora imeti arheološki park svoje administrativno določene meje in tudi fizično zamejitev.

Arheološki park Situla bo zelo verjetno, glede na izjemen pomen arheoloških vsebin in ob nameri, da se zagotovi kakovostna in privlačna interpretacija (zgodba), dobro obiskan in znan v širšem, tudi mednarodnem prostoru. Zato in zaradi vsebin mestnega parka lahko pričakujemo, da se bo usidral v zavedanje vseh prebivalcev Novega mesta in širše regije kot kulturna znamenitost, del naše skupne identitete, naših korenin in človeške kulture, katere »svetost« in nedotakljivost lahko prispeva k dejanski in trajni ohranitvi najdišča in prostora, na katerem je pred več kot dva tisoč leti vzcvetela tako bogata železnodobna kultura.

Mag. Jelka Hudoklin
Acer Novo mesto d. o. o.
E-pošta: Jelka.Hudoklin@acer.si

Suzana Simič
Acer Novo mesto d. o. o.
E-pošta: Suzana.Simic@acer.si

Doc. dr. Tomaž Slak
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za arhitekturo, Ljubljana
E-pošta: Tomaz.Slak@fa.uni-lj.si

Viri in literatura

Arheološki park Situla, Študentska interdisciplinarna delavnica prostorske, urbane, krajinske in vizualne ureditve arheološkega parka v Novem mestu. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za arhitekturo, Biotehniška fakulteta, Akademija za likovno umetnost in oblikovanje, Ljubljana, 2016.

Breznik, A. Železnodobni park Situla. Tržna raziskava. Heera Proing, Zavod za promocijo turizma, november 2017.

Idejna zasnova, strokovne podlage za Arheološki park Situla (dopolnitev). Acer Novo mesto, oktober 2018.

Internet 1: https://www.dolenjskilist.si/2014/07/17/118617/novice/dolenjska/Arheoloski_park_prazgodovina_je_lahko_tudi_prihodnost/ (sneto julija 2019).

Konservatorski načrt za Novo mesto – Arheološko najdišče Marof in Kettejev drevored. ZVKDS OE Novo mesto in Restavratorski center Ljubljana, Ljubljana-Novno mesto, november 2013.

Križ, B. Odsevi prazgodovine v bronu, Situlska umetnost Novega mesta. Dolenjski muzej, Novo mesto, 2012.

Odlok o Občinskem prostorskem načrtu Mestne občine Novo mesto (Uradni list RS, št. 101/09, 37/10 – teh. popr., 76/10 – teh. popr., 77/10 – DPN, 26/11 – obv. razl., 4/12 – teh. popr., 87/12 – DPN, 102/12 – DPN, 44/13 – teh. popr., 83/13 – obv. razl., 18/14, 31/14 – OPPN, 46/14 – teh. popr., 16/15, in Dolenjski uradni list, št.12/15, 15/17 – obv. razl., 13/18, 13/18 – obv. razl., 15/18 in 16/18).

Regionalni razvojni program za obdobje 2014–2020 v razvojni regiji Jugovzhodna Slovenija, Razvojni center Novo mesto, Novo mesto, marec 2015.

Študija variant dostopne ceste do arheološkega parka Marof. Acer Novo mesto, Novo mesto, december 2014.

Urbanistični načrt Novo mesto. Acer Novo mesto d. o. o., december 2016.

Zeleni sistem Novega mesta. Acer Novo mesto, Novo mesto, april 2004.